О. О. Кашкаров – Харків: Формат Плюс. – 2008. – 191 с. 4. Лещук К.Б. Криміналістична класифікація і характеристика злочинів у сфері обігу цінних паперів / К.Б.Лещук // Право і Безпека. – № 5 (37). Х.: ХНУВС. – 2010. – С. 212–215. 5. Криміналістична профілактика економічних злочинів: Науково-практичний посібник / Кол. авт.: С.В. Веліканов, А.Ф. Волобуєв, В. А. Журавель та ін. – Х.: «Харків юридичний». – 2006. – 236 с.

ЛОГВИНЕНКО М. І., *кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана юридичного факультету з наукової роботи*
Сумський державний університет

СУДОВА ВЛАДА ТА ПРАВОВА ДЕРЖАВА В УКРАЇНІ: ВЗАЄМНИЙ ВПЛИВ

Питанню розбудови в Україні правової держави присвячено значна кількість наукових досліджень та публікацій. Актуальність даного питання викликана конституційним закріпленням України саме як правової держави. З моменту її проголошення у правовій науці вивчається феномен правової держави, її зміст, сутність та основні принципи. Сьогодні складно назвати Україну правовою, але побудову правової, демократичної, соціальної держави можна визначити пріоритетним напрямком її розвитку.

Значна кількість наукових досліджень присвячена розвитку судової влади у правовій державі на основних її засадах і принципах – верховенства права, законності, пріоритету прав людини і громадянина. Але, виникає питання: як впливає судова система на становлення і розвиток громадянського суспільства та правової держави в Україні.

На думку, Чуприної Ю. Ю., судова влада має визначальну особливість – це її винятковість. Зокрема, здійснення правосуддя не може здійснюватися будь-яким іншим органом, крім суду, ні за яких умов. Ця норма визнана в більшості країн на конституційному рівні. «Судова влада довіряється суддям» – зазначається у ст. 92 Основного закону Федеративної Республіки Німеччини; «Вимір справедливості в Республіці Польща здійснює Найвищий Суд, загальні, адміністративні та військові суди» – ст. 175 Конституції Польської Республіки; «Правосуддя в Російській Федерації здійс-

© Логвиненко М. І., 2013

нюється лише судом» – підкреслюється в ст. 118 Конституції Російської Федерації; «Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами» – визначено ст. 124 Конституції України [1, с. 3].

Першою визначальною особливістю є побудова судової системи на принципах правової держави. А саме, виокремлення судової влади як самостійної та незалежної гілки державної влади. Судова система, в першу чергу повинна бути побудована таким чином, щоб забезпечувалася її чітка незалежність, самостійність, взаємодія з іншими органами державної влади (оскільки судова влада є частиною механізму державної влади) та взаємодія з громадськістю. З цього приводу, Прилуцький С.В., висловив думку, що пошук балансу між державою та громадянським суспільством спонукає до таких механізмів організації судової влади, які відображають їх спільний компроміс. Тобто, компроміс між державою та громадянськістю в питаннях організації судової влади та здійсненні правосуддя реалізується, перш за все, у формі громадянського контролю. Зокрема, суспільство має реалізовуватися через відповідні механізми організації суддівського корпусу, а саме при здійсненні правосуддя через безпосередню участь представників (народних засідателів, присяжних) [2, с. 236].

Проте, варто зауважити, що громадський контроль за діяльністю судової влади, окрім вищеназваного, прослідковується і в таких формах як: гласність, відкритість (публічність) судового розгляду справ; наявність інституту відводу суддів за ініціативою учасників процесу або самих суддів (самовідводу); участь народу у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних; і особливо важливим є – включення до складу кваліфікаційних комісій суддів (атестаційно-дисциплінарних органів) та Вищої ради юстиції, окрім суддів, інших представників. Так відповідно до Закону України «Про Вищу раду юстиції» Верховна Рада України, Президент України, з'їзд суддів України, з'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначають до Вищої ради юстиції по три члени, всеукраїнська конференція працівників прокуратури – двох членів Вищої ради юстиції [3].

Щодо існування інституту народних засідателів та присяжних, то це є важливим елементом прояву безпосередньої демократії. Безпосередня демократія – форма прямого народовладдя, здійснення влади народом безпосередньо, без створення постійних або інших інститутів, у формах, передбачених конституцією, іншими законами [4, с. 29]. В Україні існування даного інституту та механізм його реалізації забезпечується Законом України «Про судоустрій та статус суддів».

Обов'язковим принципом, або іншими словами показником правової держави є забезпечення в ній верховенства права. Конституцією України у ст. 8 передбачено, що «в Україні визнається і діє принцип верховенства права» [5].

У змісті Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6], неодноразово використовується термін «верховенство права». У преамбулі до закону зазначається, що організація та здійснення правосуддя в Україні реалізується на засадах верховенства права. Аналізуючи присягу судді України, то з її змісту випливає, що виконання професійних обов'язків судді здійснюється з дотриманням законності та принципу верховенства права. Також Законом визначено одне із завдань суду, як державного органу влади – здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечити кожному право на справедливий суд.

Проте, проблемним залишається питання безпосередньої реалізації та дотримання вказаного вище принципу. Оскільки сам Закон не дає визначення поняття «верховенства права». Воно більше нагадує рекомендації щодо побудови правової держави і тому не може бути визнане як конструктивне, тобто таке, що може бути застосованим безпосередньо суддею у своїй практичній діяльності. Як суддя чи навіть суд може забезпечити свою власну незалежність від інших гілок влади: законодавчої, виконавчої, судової? Не можна на рівні суду зняти недоторканість з певних осіб, а отже, і реалізувати принцип рівності перед законом. Тобто неясно, яким чином, у який саме спосіб мають діяти суди, щоб здійснюючи правосуддя, забезпечувати при цьому верховенство права, виконувати відповідні вимоги ст.ст. 2, 6, 47 та 55 Закону

України «Про судоустрій і статус суддів» [7, с. 74]. А отже, дане питання потребує чіткого визначення та регламентування у Законі самого поняття «верховенство права», тобто який зміст законодавець вкладає в дане поняття.

За рішенням Конституційного Суду України, як єдиного органу конституційної юрисдикції, уповноваженого давати офіційне тлумачення та роз'яснення до законодавства України, було визначено поняття «верховенство права» як панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України [8].

Деякі вчені наголошують на тому, що дотримання принципу верховенства права повинно здійснюватися усіма учасниками суспільних відносин, починаючи від пересічного громадянина і закінчуючи державою (в обличчі її органів влади та посадовими особами) і при цьому максимально зосереджуватися на забезпеченні прав людини. З цього приводу, Колісник О. В. зазначає, саме в такому сенсі принцип верховенства права має бути втілений в українські правові реалії судоустрою і судочинства. В умовах європейської інтеграції саме антропоцентричне тлумачення змісту принципу верховенства права сприятиме ефективній реалізації завдань із захисту прав людини органами судової влади, адже принцип верховенства права означає, що вся система організації влади в державі має спрямовуватися на реальне визнання людини найвищою соціальною

цінністю, на забезпечення невтручання органів публічної влади в особисте життя людини, на захист її інтересів незалежним, неупередженим та справедливим судом [9, с. 93].

Отже, як висновок можемо сказати, що існує нерозривний взаємозв'язок між правосуддям та правовою державою. Правосуддя втілює та реалізує основні принципи правової держави, а саме – законності, верховенства права, пріоритету прав людини, презумпції невинності тощо. В свою чергу в правовій державі гарантується поділ державної влади на законодавчу, виконавчу, судову. Гарантується незалежність, самостійність судової влади, недоторканості суддів тощо. При цьому, взаємозв'язок проявляється також у тому, що основними ознаками правової держави є – законність, верховенство права, конституційність, громадянське суспільство тощо. А для здійснення правосуддя це є пріоритетними напрямками реалізації, адже основне завдання судочинства – це реалізація прав людини, забезпечення законності та верховенства права, дотримання Конституції України та законодавства нашої держави.

Список літератури: 1. Чуприна Ю. Ю. Судова влада як чинник розбудови правової держави в Україні / Ю. Ю. Чуприна // Політичні та правові засади державного управління. – 2010. – С. 1–8. 2. Прилуцький С. В. Громадянське суспільство в механізмі судової влади та правосуддя: теоретико-правовий аспект / С.В. Прилуцький // Часопис Київського університету права. – № 1. – 2010. – С. 236–243. 3. Про Вищу раду юстиції: Закон України від 15 січня 1998 р. № 22/98-ВР / за станом на 15.08.2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/22/98-%D0%B2%D1%804. Бігун В. Правосуддя та режими здійснення судової влади: судова аристократія, судова олігархія та судова демократія / В. Бігун // Юридична Україна. – № 3. – 2010. – С. 25–31. 5. Конституція України від 28 червня 1996р.: за станом на 06.10.2013 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – С. 43. 6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07 липня 2010 року: за станом на 28.07.2013 р. / Відомості Верховної Ради (ВВР)/ – 2010. – № 41–42. – Ст. 145. 7. Юлдашев О. Х. Принцип верховенства права і судочинство / О. Х. Юлдашев, В. І. Саранюк // Наше право. – № 1. Ч.

2. – 2011. – С. 70–76. 8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України від 02.11.2004 № 15-рп/2004 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04 9. Колісник О. В. Запровадження принципу верховенства права в національне судочинство / О. В. Колісник // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – Вип. 21. – 2011. – С. 84–94.

МАНЖАЙ О. В., *кандидат юридичних наук, доцент,*
доцент кафедри захисту інформації
Харківський національний університет внутрішніх справ

МАНЖАЙ І. А., *інженер програміст навчального відділу*
Харківський економіко-правовий університет

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Захист інформації за допомогою правових, механізмів грає одну з провідних ролей у забезпеченні інформаційної безпеки держави. До недавнього часу проблематика інформаційної безпеки здебільшого була предметом дослідження технічної науки, однак на даний час вона все більше набуває міжгалузевого характеру. Це підтверджується дослідженнями І. В. Арістової, І. О. Кириченка, Б. А. Кормича, В. В. Крутова, А. І. Марущака, О. В. Олійника, висновками Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України тощо.

Слово інформація походить від латинського informatio, що перекладається як роз'яснення, викладення. На сьогодні існує досить багато визначень цього поняття. Здебільшого вони окреслюють його найбільш важливу складову, притаманну конкретній науці. Вивчення сутності та властивостей інформації найбільш повно реалізується в рамках теорії інформації, кібернетики, інформаційного права.

У тлумачному словникові української мови наведено загальне визначення інформації – це відомості про які-небудь події, чиюсь діяльність і т. ін.; повідомлення про щось [1, с. 512].

© Манжай О. В.,
Манжай І. А., 2013